

SERIJAL O DISKSVETU

Boja magije	Deda Pras
Svetlost čudesnog	Dušmani
Jednakost rituala	Poslednji kontinent
Mort	Carpe jugulum
Čudotvorac	Peti slon
Sestre po metli	Istina
Piramide	Kradljivac vremena
Straža! Straža!	Noćna straža
Pokretne slike	Akrepski odred
Erik	Neverovatni Moris i
Kosač	njegovi školovani glodari
Veštice na putu	Poštašavili
Mali bogovi	Tras!
Gospoda i dame	Štancovanje para
Oružane snage	Nevidljivi akademici
Duševna muzika	Sloboda narodu!
Zanimljiva vremena	Šmrk
Maskarada	Šešir pun neba
Glinene noge	

**TERI
PRAČET**

POKRETNÉ SLIKE

Preveo
Dejan Papić

■ Laguna ■

Naslov originala

Terry Pratchett
MOVING PICTURES

Copyright © Terry and Lyn Pratchett 1990
First published by Victor Gollancz Ltd, London

Translation copyright © 2001, 2022 za srpsko izdanje,
LAGUNA

Ilustracija na koricama: © Josh Kirby via Colin
Smythe Ltd.

Želeo bih da zahvalim svim divnim ljudima
koji su učinili da ova knjiga bude moguća.
Hvala. Hvala. Hvala...

Gledajte...

Ovo je svemir. Ponekad ga zovu konačna granica.

(Jedino što, naravno, ne može postojati *konačna* granica, zato što ne bi postojalo ništa prema čemu bi to bila granica, ali što se granica tiče, moglo bi se reći da je vrlo pretposljednja...)

A naspram tapiserije zvezda visi jedna maglina, ogromna i crna, u kojoj jedno ogromno crveno oko svetluca kao ludilo bogova...

A onda se vidi da je svetlučanje zapravo odblesak u divovskom oku koji na tren zamračuje treptaj kapka. Tama pokreće peraje i Veliki A'Tuin, zvezdana kornjača, pliva napred kroz ništavilo.

Na njegovim leđima, četiri ogromna slona. Na njihovim ramenima, opasanim vodom, blistajući pod svojim sićušnim orbitirajućim suncem, veličanstveno se okrećući oko planina svog sleđenog Središta, leži Disksvet, svet i ogledalo svetova.

Skoro nestvaran.

Stvarnost nije digitalna, sa stanjima uključeno-isključeno, već je analogna. Nekako *postepena*. Drugim rečima, stvarnost

je svojstvo koju stvari poseduju na isti način kao što poseduju, recimo, težinu. Neki su ljudi stvarniji od drugih, na primer. Procenjeno je da postoji samo oko pet stotina *stvarnih* ljudi na ma kojoj planeti, što je razlog zašto sve vreme sreću jedni druge.

Disksvet je nestvaran koliko je to moguće, a da pritom ostane taman dovoljno stvaran da bi postojao.

I taman dovoljno stvaran da bi bio u ozbiljnoj nevolji.

* * *

Oko pedeset kilometara nizvrtno od Ank-Morporka talasi su zapljuskivali vetrom išibani, morskrom travom opasani, peščanim dinama prekriveni ispust kopna na mestu gde se Kružno more sastajalo s Rubnim okeanom.

Sâmo brdo videlo se izdaleka. Nije bilo mnogo visoko, ali je ležalo među dinama kao prevrnut čamac ili veoma nesrećan kit i prekrivalo ga je šiblje. Nikakva kiša ne bi tu pala ako bi to ikako mogla da izbegne. Mada je vetar izvajao dine oko njega, podnožje brda ostalo je u večnoj, zvonkoj zavetrini.

Ništa sem peska nije se ovde promenilo stotinama godina. Do sada.

Gruba koliba od nanesenih balvana bila je izgrađena na dugačkoj uvali plaže, mada opisati je kao „izgrađena“ predstavlja uvredu svim graditeljima grubih koliba kroz vekove; da je moru jednostavno bilo prepušteno da naslaže gomilu drvnog otpada, možda bi bolje obavilo posao.

A u njenoj unutrašnjosti starac je upravo umro.

„Oh“, reče on. Otvorio je oči i osvrnuo se gledajući po kolibi. Nije mogao da je vidi jasno prethodnih deset godina.

Onda je prebacio ako ne svoje noge onda *sećanje* na svoje noge preko hrpe vresa i ustao. Zatim je izašao napolje u dijamantski blistavo jutro. Bilo mu je zanimljivo kada je video

da i dalje nosi duhovnu sliku svoje ceremonijalne odore – izbledele i otrcane, ali na kojoj se i dalje poznavalo da je nekada bila od tamnocrvenog pliša sa zlatnim ukrasima – iako je bio mrtav. Ili je i tvoja odeća umirala zajedno s tobom, ili si se možda mentalno oblačio iz čiste navike.

Navika ga je takođe odvela do nanosa drvene građe pored kolibe. Kada je pokušao da podigne nekoliko grančica, prošle su mu kroz ruke.

Opsovao je.

Tada je primetio priliku koja je stajala pored vode, zagledana u more. Bila je naslonjena na kosu. Vetar joj je šibao crnu odoru.

Počeo je da šepa ka njoj, setio se da je mrtav i pružio korak. Nije pošteno koračao decenijama, ali neverovatno je bilo kako čovek to ne zaboravlja.

Pre nego što je prišao na pola puta do prilike, ona mu se obrati.

DIKAN RIBOB, reče.

„Taj sam.“

POSLEDNJI ČUVAR VRATA.

„Pa, valjda je tako.“

Smrt je oklevao.

JESI ILI NISI?, upita.

Dikan se počea po nosu. Naravno, pomislio je, neophodno je da možeš da se dodirneš. Inače bi se raspao.

„Teoretski, čuvara treba da postavi visoka sveštenica“, reče. „A visoke sveštenice nije bilo hiljadama godina. Vidiš, ja sam sve to naučio od starog Tenta koji je ovde živeo pre mene. Samo mi je jednog dana rekao: 'Dikane, izgleda da ću da umrem, tako da je sada sve na tebi, jer ako nikog drugog ne bude ko se dobro seća, sve će početi ponovo da se događa,

a ti znaš šta to znači.' Dovoljno, brate. Ali to nije ono što bi čovek nazvao pravilnom inicijacijom.“

Pogled mu je prešao uz peščanu dinu.

„Bili smo tu samo on i ja“, reče. „A onda samo ja, koji sam se sećao Holi Vuda. A sada...“ Podigao je ruku prema ustima.

„Kuku“, reče.

DA, reče Smrt.

Pogrešno bi bilo reći da je paničan izraz prešao licem Dikana Riboba, zato što je u tom trenutku ono bilo nekoliko metara daleko i na njemu je lebdeo ukočeni osmeh kao da je najzad shvatilo šalu. Ali njegov duh je sasvim sigurno bio zabrinut.

„Vidiš, stvar je u tome“, reče žurno, „niko ovde ne zalazi osim ribara iz susednog zaliva, a oni samo ostave ribu i žure dalje zbog sujeverja i ja nikako nisam mogao da odem i nađem učenika, jer sam morao da održavam vatru i da pevam bajalice...“

DA.

„... Ogromna je odgovornost kad si jedini koji može da odradi posao...“

DA, reče Smrt.

„Dobro, naravno, ne kažem ja *tebi* ništa...“

NE.

„... Mislim, nadao sam se da će već neko doživeti brodolom ili tako nešto, ili možda doći u potrazi za blagom i onda bih mogao da mu objasnim kao što je stari Tento meni objasnio, da ga naučim bajalicama, da sve to sredim pre nego što umrem...“

DA?

„Verovatno nema šanse da eventualno...“

NE.

„Tako sam i mislio“, reče Dikan utučeno.

Pogledao je prema mestu gde su se talasi razbijali o obalu.

„Nekad je tamo bio veliki grad, pre mnogo hiljada godina“, reče. „Mislim, tamo gde je sada more. Kada je oluja, mogu se čuti stara hramska zvona kako zvone dole pod morem.“

ZNAM.

„Imao sam običaj da sedim kada su vetrovite noći i da slušam. Često sam zamišljao kako svi ti mrtvi ljudi dole zvone zvonima.“

A SADA MORAMO DA POĐEMO.

„Stari Tento mi je ispričao da ispod brda postoji nešto što može da natera ljude da rade stvari. Da im ubaci čudne ideje u glavu“, reče Dikan nevoljno prateći mračnu priliku. „Ja nikada nisam dobijao nikakve čudne ideje.“

ALI TI SI BAJAO, reče Smrt. Onda pucnu prstima.

Konj je prestao da pokušava da brsti retko peščano rastinje i dokasao do Smrti. Dikana je iznenadilo kada je video da su za njim ostajali tragovi kopita u pesku. Očekivao je varnice ili barem da se topi kamen.

„Ovaj“, reče, „da li bi mogao da mi kažeš, ovaj... šta se sada dešava?“

Smrt mu reče.

„Tako sam i mislio“, turobno reče Dikan.

Gore na niskom brdu vatra koja je gorela čitave noći urušila se razbacujući pepeo. Mada se nekoliko ugaraka i dalje žarilo.

Uskoro će se ugasiti.

....

...

..

.

Ugasila se.

.
..
...
....

Ništa se nije desilo čitavog dana. Onda, kod malog udubljenja na ivici natkriljujućeg brda nekoliko zrnaca peska se pomeri ostavljajući sićušnu rupu.

Nešto se pojavi. Nešto nevidljivo. Nešto veselo, sebično i veličanstveno. Nešto neopipljivo poput ideje, što zapravo i jeste bilo. Otkaćena ideja.

Bilo je staro na način koji je nemerljiv bilo kojim kalendrom poznatim čoveku, a to što je ono sada imalo jesu sećanja i potrebe. Sećalo se života u drugim vremenima i drugim svetovima. Trebali su mu ljudi.

Izdiglo se naspram zvezda, menjajući oblik, uvijajući se poput dima.

Na horizontu su se videla svetla.

Volelo je svetla.

Nekoliko sekundi ih je posmatralo, a onda, nalik nevidljivoj streli, ispružilo se prema gradu i jurnulo.

Takođe je volelo i *akciju*...

I minu nekoliko nedelja.

* * *

Postojala je izreka da svi putevi vode u Ank-Morpork, najveći grad Disksveta.

Barem, postojala je izreka da postoji izreka da svi putevi vode u Ank-Morpork.

A pogrešna je. Svi putevi vode *iz* Ank-Morporka, ali ponekad ljudi se njima kreću u pogrešnom smeru.

Pesnici su odavno odustali od pokušaja da opišu grad. Sada oni veštiji pokušavaju da mu pronađu opravdanja. Oni kažu: dobro, možda jeste smrdljiv, možda jeste prenaseljen, možda jeste pomalo onakav kakav bi Pakao bio kada bi pogasili vatre i zatočili krdo krava sa slabijim crevima na godinu dana, ali mora se priznati da je prepun pravog, ustreptalog, dinamičnog života. A ovo je tačno, uprkos tome što to govore pesnici. Ali ljudi koji nisu pesnici kažu: pa šta? I dušeci su prepuni života pa im niko ne piše ode. Građani preziru da žive tamo i, ako moraju da se odsele zbog potreba posla ili avanture ili, još češće, dok im se ne ukine neka zabrana boravka, jedva čekaju da se vrate kako bi nastavili da uživaju u preziru prema tamošnjem životu. Oni stavljaju nalepnice na zadnje delove svojih zaprega na kojima piše: „Ank-Morpork – Preziri ga ili ga napusti“. Zovu ga Veliki vahuni, po vrsti voća.*

S vremena na vreme gradski vladar izgradi zidine oko Ank-Morporka, tobože da bi sprečio neprijatelje da uđu. Ali Ank-Morpork se ne plaši neprijatelja. On je zapravo gostoprимljiv prema njima ako su to neprijatelji koji imaju novca za trošenje.** Preživio je poplave, vatre, horde, revolucije i

* To je voće koje raste samo u nekim delovima neznabožackog Haudalandana. Dugačko je sedam metara, prekriveno trnjem boje ušne masti i smrdi kao mravojed koji je pojeo veoma pokvarenog mrava.

** U stvari, čuvena publikacija Trgovačkog esnafa *Dobro došli u Ank-Morpork, grad hiljadu iznenađenja* sada ima čitav odeljak pod nazivom „Dakle, vi ste varvarski osvajač?“, u kojem se nalaze vodič kroz noćni život, jeftine narodne rukotvorine na bazaru i, pod naslovom „Stepa koja nedostaje“, spisak restorana u kojima se služi pristojno kobilje mleko i jakova crevca. I ne jedan se vandal šiljatog šlema trkom vratio u svoj ledeni bivak pitajući se zašto mu se čini da je mnogo siromašniji i kako to da je postao vlasnik loše satkanog ćilima, litra bljutavog vina i plišanog ljubičastog magarca sa slamnatim šeširom.

zmajeve. Ponekad, istini za volju, slučajno, ali ih je preživeo. Vedar i nepopravljivo korumpiran duh grada predstavljao je zaštitu od svega... Sve do sada.

* * *

Buum.

Eksplozija je raznela prozore, vrata i veći deo dimnjaka.

Tako nešto se i očekivalo u Alhemičarskoj ulici. Komšije su *volele* eksplozije koje su barem bile uočljive i kratko su trajale. One su bile bolje od smradova koji su se uvlačili u sve pore.

Eksplozije su bile deo krajolika ili barem onoga što je ostalo od njega.

A ova je bila veoma dobra čak i po kriterijumima lokalnih poznavalaca. U središtu nabujalog dima moglo se videti tamnocrveno središte, što nije bio čest prizor. Komadi napola istopljenih cigala bili su istopljeniji nego obično. Bilo je to, smatrali su, veoma upečatljivo.

Buum.

Minut ili dva nakon eksplozije neka prilika izbauljala je iz razvaljene rupe na mestu gde su nekada bila vrata. Nije imala kose, a ono što je još imala od odeće bilo je u plamenu.

Oteturala se do omanje grupice koja se divila uništenju i nasumice položila čađavu ruku na prodavca bureka i kobasica u lepinji Još-Malo-Pa-Džabe Diblera, koji je imao skoro magijsku sposobnost da iskrsne gde god je moglo da dođe do neke trgovine.

„Tražim“, reče pospanim, ošamućenim glasom, „reč. Navrh mi je jezika.“

„Plik?“, ponudi Džabe.

Povratio mu se osećaj za ekonomiju. „Nakon takvog iskustva“, dodao je pružajući poslužavnik s toliko obrađenih

organskih otpadaka da su postali zamalo sveti, „ono što vama treba jeste da smažete jedan lep vruć burek s mesom...“

„Nenene. Nije plik. Nego ono što kažeš kad otkriješ nešto. Izletiš i urlaš po ulicama“, hitro reče nagaravljena prilika. „Naročita reč“, dodade dok mu se čelo nabiralo ispod čađi.

Svetina, ne baš oduševljena što više neće biti eksplozija, okupila se oko njih. Ovo bi moglo da bude skoro jednako dobro.

„Jeste, tako je“, reče postariji čovek puneći lulu. „Izletiš i vičeš 'Vatra! Vatra!'“ Lice mu je trijumfalno blistalo.

„Nije to...“

„Ili: 'Upomooć!', ili...“

„Ne, u pravu je čovek“, reče žena s korpom riba na glavi. „Postoji naročita reč. Neka strana.“

„Jeste, jeste“, reče njen sused. „Naročita strana reč za ljude koji nešto otkriju. Izumeo ju je neki strani tikvan u kadi...“

„Dobro“, reče lulaš koji se poslužio alhemičarevom kapom kako bi zapalio, „ja, za početak, ne vidim što bi ljudi u ovom gradu morali da trčkaraju i da urlaju neke stranske reči samo zato što su se okupali. Uostalom, pogledajte ga. On se bogme nije okupao. Njemu *treba* kupanje, to da, ali da se kupao, to nije. Šta će njemu sada da izvikuje tu neke stranske reči? Imamo mi dovoljno dobrih reči za urlanje.“

„Kao na primer?“, upita Još-Malo-Pa-Džabe.

Lulaš je oklevao. „Pa“, reče. „recimo... 'Otkrio sam nešto'... ili... 'Uraa'...“

„Ne, mislio sam na onog klipana iz Tsorta, ili odakle li. Bio je u kadi i sinula mu je neka ideja pa je istrčao na ulicu urlajući.“

„Šta je urlao?“

„Nemam pojma. Možda 'Dajte mi peškir!'“

„More i te kako bi on urlao kad bi tako nešto pokušao ovde“, veselo reče Džabe. „A sada, dame i gospodo, imam ovde neke kobasice u lepinji koje će vam...“

„Eureka“, reče nagaravljeni klateći se.

„Šta s tim?“, upita Džabe.

„Ne, to je ta reč. Eureka.“ Zabrinuti osmeh raširio se crnim licem. „To znači 'Imam ga'.“

„Šta to imaš?“, upita Džabe.

„To. Zapravo, *imao* sam. Okto-celuloza. Neverovatna stvar. Imao sam je u ruci. Ali držao sam je suviše blizu vatre“, reče prilika pometenim glasom poluošamućenog. „Mnogo važna stvar. Mora da se zabeleži. *Ne dozvoliti da postane vruća*. Mnogo važno. Moram da zapišem vrlo važnu činjenicu.“

Otrčao je prema zadimljenim ruševinama.

Dibler ga je gledao kako se udaljuje.

„Pitam se o čemu on to?“, reče. Onda slegnu ramenima i podiže glas. „Burek! Vruće kobasice! U lepinji! Tako sveže da svinja nije ni primetila da ih nema!“

* * *

Sve ovo posmatrala je svetlucava, uskovitlana ideja. Alhemičar nije čak ni znao da je ona bila tu. Sve čega je on bio svestan bilo je da je danas bio izuzetno inspirisan. Ona je sada opazila um prodavca bureka. Poznavala je takvu vrstu uma. Volela je takve umove. Umovi koji su mogli da prodaju košmarne bureke mogli su da prodaju i snove. Uskočila je.

Na udaljenom brdu povetarac je uvijao hladan, siv pepeo.

Dole, prema podnožju brda, u pukotini u udubljenju između dve stene gde se patuljasto žbunje kleka borilo za opstanak, grudvica peska poče da se kreće.

* * *

Buum.

Fin sloj kreča zasipao je radni sto Mastrama Ridkalija, novog arhitektora Nevidljivog univerziteta, upravo kada je pokušavao da prikači naročito teškog insekta.

Bacio je pogled kroz mutno staklo. Oblak dima nadvijao se iznad stambenog dela Morporka.

„Blagaaajniče!“

Blagajnik se, bez daha, pojavio u roku od nekoliko sekundi. Buka ga je uvek uznemiravala.

„To su alhemičari, gospodine“, dahtao je.

„To je već treći put ove nedelje. 'Bem ti vatromet-majstore“, gundao je arhitektori.

„Bojim se da je tako, gospodine“, reče blagajnik.

„Šta li oni samo misle?“

„Stvarno ne bih mogao da kažem, gospodine“, reče blagajnik dolazeći do daha. „Alhemija me nikada nije zanimala. Sve mi je to suviše... suviše...“

„Opasno“, odlučno reče arhitektori. „Ništa drugo ne rade nego mučćaju koješta i govore: ej, šta li će se desiti ako dodamo kap ovog žutog čuda, pa onda dve nedelje idu bez obrva.“

„Htedoh da kažem nepraktično“, reče blagajnik. „Pokušavaš da na teži način uradiš stvari iako ti je dostupna savršeno prosta, svakodnevna magija.“

„Mislio sam da pokušavaju da izleče filozofa od kamenja, ili tako nešto“, reče arhitektori. „Gomila gluposti, ako mene pitaš. Bilo kako bilo, odoh ja.“

Kada se arhitektori uputio iz sobe, blagajnik mu brže-bolje mahnu papirima.

„Pre nego što odete, arhitektore“, reče očajnički, „ako vam ne bi bilo teško da potpišete nekoliko...“

„Nemoj sada, molim te“, odbusi arhitektori. „Moram da odem do čoveka zbog konja, šta?“

„Šta?“

„Dobro.“ Vrata se zatvoriše.

Blagajnik ostade zagledan u njih i uzdahnu.

Nevidljivi univerzitet je imao mnoštvo različitih vrsta arhitekta tokom godina. Velikih, malih, veštih, pomalo ludih, krajnje ludih – dolazili bi, obavljali funkciju, u nekim slučajevima nedovoljno dugo da bi im se dovršio portret koji će biti okačen u Velikoj dvorani, a onda bi umirali. Vrhovni čarobnjak u svetu magije imao je iste izgleda na dugoročno zaposlenje kao isprobavač pogo štapova na minskom polju.

Međutim, s blagajnikove tačke gledišta ovo nije moralo da bude bitno. Ime bi se možda povremeno promenilo, ali ono što jeste bilo bitno bilo je to da je uvek postojao arhitekta, a arhitektaov najvažniji posao, onako kako je to video blagajnik, bio je da potpisuje papire, po mogućstvu, s blagajnikove tačke gledišta, prethodno ih ne pročitavši.

Ovaj je bio drugačiji. Ako ništa, jedva da je ikada bio unutra osim da bi presvukao svoju blatnjavu odeću. I vikao je na ljude. Obično na blagajnika.

Pa ipak, u ono vreme, činilo se kao dobra zamisao izabrati arhitekta koji četrdeset godina nije kročio na Univerzitet.

U poslednjih nekoliko godina bilo je toliko unutrašnjih borbi između različitih redova čarobnjaštva da su se, barem jednom, viši čarobnjaci složili da je Univerzitetu potreban period stabilnosti kako bi nekoliko meseci mogli u miru da nastave sa svojim spletkarenjem i intrigama. Pretraživanjem dokumentacije došlo se do Ridkalija Smedeg, koji je nakon što je već sa neverovatnih dvadeset sedam godina postao mag Sedmog nivoa napustio Univerzitet kako bi se starao o porodičnom imanju negde u unutrašnjosti.

Činio se idealnim.

„Pravi momak“, svi su govorili. „Da bi dobro očistio, uzmi novu metlu. Čarobnjak sa sela. Povratak *korenima*“

čarobnjaštva. Starina s lulom i namigujućim očima. Momak koji ume da razlikuje jednu biljku od druge, od vrste kojoj je svaka zverka u šumi pobratim. Spava pod zvezdama, garantovano. Ne bi trebalo da nas začudi ako razume šta vetar šapuće. Mogao bi da se kladiš da zna ime svakog drveta. Još i priča s pticama.“

Poslali su glasnika. Ridkali Smeđi je uzdahnuo, opsovao poneku, pronašao svoju palicu u bašti ispred kuhinje gde je služila kao podupirač za strašilo i krenuo na put.

„A ako bude pravio probleme“, dodavali su čarobnjaci u privatnosti svoje glave, „onog koji priča s drvećem moći ćemo da se rešimo kô od šale.“

A onda je stigao i ispostavilo se da je Ridkali Smeđi zaista pričao s pticama. Zapravo vikao je na ptice, a ono što je obično dovikivao bilo je: „Gubi se odavde, štetočino!“

Poljske životinje i pernati stanovnici neba poznavali su Ridkalija Smeđeg. Postali su tako dobri u raspoznavanju obri-sa da su u krugu od trideset kilometara od Ridkalijevog imanja bežali, skrivali se, ili u očajničkim pokušajima žestoko nasrtali i na samo pojavljivanje špicaste kape.

U roku od dvanaest sati od dolaska, Ridkali je smestio čopor lovačkih zmajeva u poslužiteljevu ostavu, gađao svojim zastrašujućim samostrelom gavrane na prastaraj Kuli umetnosti, ispio tuce boca crnog vina i stropoštao se u krevet u dva ujutro pevajući pesmu s rečima koje su neki stariji i zaboravniji čarobnjaci morali da potraže u rečniku.

A onda se probudio u pet ujutro i krenuo u lov na patke, dole u močvarama oko rukavca.

I vratio se žaleći se kako na kilometre nema dobre reke za pecanje pastrmki. (Nije se moglo pecati na reci Ank; trebalo bi da skaćete po udici da bi uopšte potonula.)

I naručio je pivo uz doručak.

I pričao je *viceve*.

Sa druge strane, razmišljao je blagajnik, barem se nije mešao u vođenje Univerziteta. Ridkalija Smeđeg nije zanimalo vođenje bilo čega sem možda čopora pasa na uzici. Ako to ne bi mogao da gađa strelama, lovi ili peca, on nije mogao da mu vidi neku svrhu.

Pivo za doručak! Blagajnik se stresao. Čarobnjaci nisu bili mnogo upotrebljivi do podneva i doručak u Velikoj dvorani bio je tiha, mirna prilika, koju je narušavalo samo nakašljavanje, tiho koračanje poslužitelja i poneko stenjanje. Ljudi koji su vikali tražeći bubreg, krvavice i pivo bili su nov fenomen.

Jedina osoba koja nije bila prestravljena jezivim čovekom bio je stari Vindl Puns, koji je imao sto trideset godina i bio gluv i kome je, mada je bio stručnjak za antičke magijske spise, trebalo malo crtanja i poprilično zagrevanja da bi se uhvatio ukoštac sa sadašnjošću. Pošlo mu je za rukom da prihvati činjenicu da će novi arhitekt biti jedan od onih momčića koji ćaskaju s ježevima i ptičicama, a trebalo bi mu nedelju ili dve da shvati promenu situacije, pa je u međuvremenu vodio ljubazne i kurtoazne razgovore zasnovane na ono malo stvari kojih se mogao setiti u vezi s Prirodom.

Nešto u stilu:

„Pretpostavljam da je, mm, za vas velika promena, mm, to što spavate u pravom krevetu umesto pod, mm, zvezdama?“
I: „Ove stvari, mm, ovde, zovu se noževi i viljuške, mm.“
I: „Ovo, mm, zeleno po kajgani, mm, da l' je to možda peršun, šta mislite?“

Ali, pošto novi arhitekt nije mnogo obraćao pažnju na to šta neko priča za vreme jela, a Puns nikada nije primetio da ne dobija odgovore, slagali su se sasvim dobro.

U svakom slučaju, blagajnik je imao druge probleme.

Alhemičare, za početak. Nije se moglo verovati alhemičarima. Bili su isuviše ozbiljni.

Buum.

I to je bila poslednja. Čitavi dani protekli su neprekinuti manjim eksplozijama. Grad se ponovo primirio, što je bilo veoma glupo s njegove strane.

Ono o čemu se blagajnik nije setio da razmišlja bilo je da to što više nema prasaka ne znači da su to i prestali da rade, ma o čemu bila reč. To je samo značilo da su ga radili kako treba.

* * *

Bila je ponoć. Talasi su zapljuskivali plažu i fluorescentno se presijavali u noći. Oko prastarog brda, međutim, zvuk je izgledao tako prigušen kao da je dopirao kroz nekoliko slojeva somota.

Rupa u pesku sada je bila sasvim velika.

A da ste mogli da stavite uvo na nju, učinilo bi vam se da čujete aplauz.

* * *

I dalje je bila ponoć. Pun mesec je klizio iznad dima i pare Ank-Morporka, srećan što ga je nekoliko hiljada kilometara neba delilo od njih.

Dvorana Esnafa alhemičara bila je nova. Uvek je bila nova. Stradala je u eksplozijama i ponovo izgrađena četiri puta u poslednje dve godine, poslednji put bez sale za predavanja i vežbe u nadi da će ovo biti korak nabolje.

Ove noći jedan broj ogrnutih prilika kradomice se uvukao u zgradu. Nakon nekoliko minuta, svetla u prozoru na poslednjem spratu prigušiše se, pa onda ugasiše.

Dobro, skoro ugasiše.

Tamo gore se nešto dešavalo. Neobično treperenje, načas, ispuni prozor. Pratilo ga je isprekidano klicanje.

I začuo se zvuk. Ovoga puta ne eksplozija, već neobično mehaničko pređenje, nalik zadovoljnoj mački na dnu limenog doboša.

Čulo se *klikaklikaklikaklika... klik.*

Trajalo je nekoliko minuta i bilo praćeno usklikima iz pozadine. A onda glas reče:

„To je sve, narode.“

* * *

„To je sve, šta?“, upita patricij Ank-Morporka sledećeg jutra.

Čovek ispred njega uzdrhta od straha.

„Ne znam, vaša milosti“, reče. „Nisu me pustili da uđem. Ostavili su me da čekam ispred vrata, milosti.“

Nervozno je lomio prste. Patricijev pogled kao da ga je prikovao. Bio je to dobar pogled, a jedna od stvari u kojoj je bio koristan bila je ta da je terao ljude da nastave da pričaju kada pomisle da su završili.

Samo je patricij znao koliko je imao špijuna u gradu. Ovaj je inače bio poslužitelj u Esnafu alhemičara. Jednom je imao tu nesreću da bude izveden pred patricija zbog zabušavanja i tada je svojevorno izabrao da postane špijun.*

„To je sve, milosti“, zacvile. „Samo se čulo to kliktanje i neko treperenje se videlo ispod vrata. I, e-e, rekli su da je dnevna svetlost ovde loša.“

„Loša? Kako?“

* Alternativa je bila da svojevorno izabere da bude bačen u jamu sa škorpionima.

„Ehr. Nemam pojma, gospodine. Samo loša, tako su rekli. Trebalo bi da odu negde gde je bolja, rekoše. Uh. I rekli su mi da odem i donesem hranu.“

Patricij zevnu. Bilo je nečeg beskrajno dosadnog u ludorijama alhemičara.

„Zaista“, reče.

„Ali večerali su samo petnaest minuta pre toga“, izlanu se sluga.

„Možda to što su radili izglednijuje ljude“, reče patricij.

„Da, a kuhinja je bila zatvorena preko noći i morao sam da odem i da kupim poslužavnik vrućih kobasica u lepinji od Džabe Diblera.“

„Zaista.“ Patricij spusti pogled na papire na svom radnom stolu. „Hvala ti. Možeš da ideš.“

„Znate šta, milosti? Svidele su im se. One su im se zapravo svidele.“

* * *

To što su alhemičari imali svoj esnaf bilo je čudo samo po sebi. Čarobnjaci su bili isto toliko samoživivi, ali njihov duh je, takođe, po prirodi bio hijerarhijski i takmičarski. Njima je *trebala* organizacija. Šta bi vredelo biti čarobnjak sedmog nivoa ako ne biste imali šest drugih nivoa koje možete da posmatrate s visine i Osmi ka kojem težite? Bili su vam potrebni drugi čarobnjaci za mržnju i prezir.

Sa druge strane, svaki alhemičar bio je alhemičar za sebe, radeći u mračnim sobama ili tajnim podrumima u beskrajnoj potrazi za glavnom premijom – Filozofskim kamenom, Eliksirom života. Često su bili mršavi ljudi ružičastih očiju, s bradama koje i nisu bile brade već nekako više grupe zasebnih dlaka okupljenih radi zajedničke zaštite. Mnogi od njih

imali su taj neodređeni, onosvetski izraz lica koji dobijate kada previše vremena provedete u prisustvu proključale žive.

Nije da su alhemičari mrzeli druge alhemičare. Oni ih često nisu primećivali ili su mislili da su nilski konji.

I tako, njihov mali, prezreni esnaf nikada nije dostigao moćan status koji su uživali esnafi, recimo, lopova, prosjaka ili ubica, već se umesto toga posvetio zbrinjavanju udovica i porodica onih alhemičara koji su imali previše opušten stav prema kalijum cijanidu, na primer, ili su destilovali neku zanimljivu gljivu, popili rezultat, a onda zakoračili s krova da bi se igrali s vilama. Zapravo i nije bilo *mnogo* udovica i siročadi, naravno, pošto je alhemičarima bilo teško da dugo održe odnos s drugim ljudima, a načelno, ako bi ikada i uspeali da se ožene, to bi bilo samo zato da bi im pridržava retorte.

Sve u svemu, jedina veština kojom su alhemičari Ank-Morporka do sada ovladali bila je kako da zlato pretvore u manje zlata.

Sve do sada...

Sada ih je ispunjavalo nervozno uzbuđenje onih koji su otkrili neočekivano bogatstvo na svom bankovnom računu i ne znaju da li da obaveste druge ili da prosto podignu sve i zбриšu.

„Čarobnjacima se ovo neće svideti“, reče jedan od njih koji je bio mršav, neodlučan i zvao se Lali. „Oni će to prozvati magijom. Znaš da stvarno pošandrcaju ako misle da se baviš magijom, a nisi čarobnjak.“

„Ovde nema nikakve magije“, reče Tomas Silverfiš, predsednik Esnafa.

„Ima đavolaka.“

„To nije magija. To je samo običan okultizam.“

„Pa, ima i salamandera.“

„Savršeno normalan proizvod majke prirode. Ničeg lošeg nema u tome.“

„Pa, dobro. Ali oni će to zvati magijom. Znaš kakvi su.“
Alhemičari su zabrinuto klimali glavom.

„Oni su reakcionari“, reče Sendivodž, sekretar Esnafa. „Smrdljivi taumokrati. Kao i ostali esnafi. Šta oni znaju o napretku društva? Nije ih ni briga. Mogli su odavno da naprave nešto ovakvo, ali jesu li? A-a, jok, bato! Samo *pomislite* koliko živote ljudi možemo da učinimo... pa, boljim. Mogućnosti su neverovatne.“

„Obrazovne“, reče Silverfiš.

„Istorijske“, reče Lali.

„A, naravno, tu je i zabava“, reče Pivi, blagajnik Esnafa. On je bio sitan, nervozan čovek. Većina alhemičara ionako je bila nervozna; to je dolazilo od toga što nemaš pojma šta retorta proključalog čuda s kojim eksperimentišeš namerava da uradi.

„Pa, da. Očigledno i malo zabave“, reče Silverfiš.

„Neke velike istorijske drame“, reče Pivi. „Samo zamislite! Sakupite lepo glumce, oni to jednom odglume, a onda ljudi širom Diska mogu da gledaju koliko hoće puta! Uzgred, velika će to biti ušteda i na platama“, dodade.

„Ali ako bude urađeno s ukusom“, reče Silverfiš. „Imamo veliku odgovornost da se postaramo da ne bude učinjeno ništa što će na bilo koji način...“, glas mu je utihnuo, „... znate... *prostakluci*.“

„Sprećiće nas“, mračno reče Lali. „Znam ja te čarobnjake.“

„Razmišljao sam malo o tome“, reče Silverfiš. „Ovde je svetlo ionako loše. Složili smo se. Potrebno nam je vedro nebo. I treba da budemo što dalje. Mislim da upravo znam jedno prikladno mesto.“

„Znate, prosto ne mogu da verujem da ovo radimo“, reče Pivi. „Pre mesec dana bila je to samo otkačena ideja. A sada

je sve upalilo! Baš kao magija! Samo što nije magično, ako shvatate šta hoću da kažem“, brzo dodade.

„Nije samo iluzija, već je *prava* iluzija“, reče Lali.

„Ne znam da li je iko razmišljao o ovome“, reče Pivi, „ali ovo bi nam moglo doneti i malo novca. Hmm?“

„Ali to nije od značaja“, reče Silverfiš.

„Ne. Naravno da nije“, promrmlja Pivi. Krajičkom oka pogledao je ostale.

„Da odgledamo ponovo?“, stidljivo upita. „Nije mi teško da okrećem ručicu. I, i... pa, znam da nisam previše doprineo ovom projektu, ali doneo sam ove, ovaj, stvarčice.“

Izvukao je veliku kesu iz džepa svoje odore i spustio je na sto. Ona se preturi i nekoliko paperjastih, belih optica nepravilnog oblika rasu se iz nje.

Alhemičari su gledali u čudu.

„Šta je to?“, upita Lali.

„Pa“, nelagodno reče Pivi, „treba samo da uzmeš kukuruz, da ga staviš u, recimo, retortu broj 3 s nešto jestivog ulja, znaš, a onda to poklopiš tanjirom ili već nečim i kada to zagreješ, čuje se pucanje, mislim, ne ono *ozbiljno* pucanje, a kada prestane s pucanjem, skloniš tanjir i kukuruz se pretvorio u ove, ehr, stvarčice...“ Pogledao je njihova zabezegnuta lica. „Mogu da se jedu“, pravdao se. „Ako stavite putera i soli po tome, ima ukus kô posoljeni puter.“

Silverfiš ispruži svoju hemikalijama oprljenu ruku i oprežno odabra jedan pufnasti komadić. Zamišljeno ga je žvakao.

„Ne znam otkud mi ideja da to napravim“, reče Pivi crveneći. „Eto tako, palo mi je na pamet da bi to bilo *valjano*.“

Silverfiš je i dalje žvakao.

„Ima ukus kao karton“, reče malo kasnije.

„Izvinjavajte“, reče Pivi pokušavajući da pokupi ostatak gomile natrag u kesu. Silverfiš mu nežno spusti ruku na rame.

„Mada“, reče uzimajući još jedan pufnasti komadić, „ima nečega u ovome, jelda? Nekako kao da prijaju. Kako reče da se zovu?“

„Nemaju još ime“, reče Pivi. „Jednostavno ih zovem puckice.“

Silverfiš uze još jednu. „Čudno kako te vuče da ih jedeš“, reče. „Kao da traže još. Puckice? Dobro. Elem... gospodo, hajde da još jednom okrenemo ručku.“

Lali poče da namotava film natrag u nečarobnu lampu.

„Rekao si da znaš mesto gde bismo mogli da razvijemo projekat i gde nas čarobjnaci ne bi ometali?“, upita.

Silverfiš zagrabi čitavu šaku puckica.

„Nalazi se dalje niz obalu“, reče. „Lepo je i sunčano, a u poslednje vreme tamo niko nije zalazio. Nema ničega sem vetrovite stare šume, hrama i peščanih dina.“

„Hram? Bogovi bi stvarno mogli da se naljute ako...“, započe Pivi.

„Vidi“, reče Silverfiš, „čitav kraj je već vekovima napušten. Nema tamo ničega. Nema ljudi, nema bogova, nema ničega. Samo mnogo sunca i zemlje koja čeka na nas. To nam je prilika, momci. Nije nam dopušteno da pravimo magiju, ne možemo da napravimo zlato, ne možemo čak ni da spojimo kraj s krajem – stoga hajde onda da pravimo *pokretne slike*. Hajde da pravimo *istoriju!*“

Alhemičari se zavalše u stolice izgledajući zadovoljnije.

„Jašta“, reče Lali.

„O. Nego“, reče Pivi.

„U čast pokretnih slika“, reče Sendivodž podižući šaku punu puckica. „Kako si uopšte čuo za to mesto?“

„O, pa...“ Silverfiš zastade. Izgledao je zbunjeno. „Ne znam“, reče naposljetku. „Ne mogu... baš da se setim. Mora da sam nekad čuo pa zaboravio i onda mi je samo sinulo u glavi. Znate već kako to ide.“

„Jeste“, reče Lali. „Kao što je bilo kod mene sa filmom. Prosto kao da sam se setio kako se to radi. Eto, što ti je ljudski mozak.“

„Jeste.“

„Jeste.“

„Prosto, ideja kojoj je došlo vreme.“

„Jeste.“

„Jeste.“

„Mora da je to.“

Pomalo zabrinuta tišina nadvila se nad sto. Bio je to zvuk umova koji su pokušavali da dokuče nešto što ih je brinulo. Vazduh kao da se svetlucao. „Kako se to mesto zove?“, naposletku upita Lali. „Ne znam kako se zvalo u ono vreme“, reče Silverfiš naslanjajući se i privlačeći kesu puckica prema sebi. „Sada ga zovu Holi Vud.“

„Holi Vud“, reče Lali. „Zvuči... poznato.“

Nastupila je još jedna tišina dok su razmišljali o ovome.

Prekinuo ju je Sendivodž.

„Oh, pa“, vedro reče, „Holi Vude, eto nas.“

„Jeste“, reče Silverfiš odmahujući glavom kao da pokušava da otrese uznemirujuću pomisao. „Baš čudno. Imam neko osećanje... da smo tuda išli... sve ovo vreme.“

* * *

Nekoliko hiljada milja ispod Silverfiša, Veliki A'Tuin, kornjača sveta, sanjivo je veslao kroz zvezdanu noć.

Stvarnost ima izgled krive.

To nije problem. Problem leži u tome što je nema onoliko koliko bi trebalo da je bude. Prema nekim od zagonetnijih tekstova s polica biblioteke Nevidljivog univerziteta – Disk-svetovog udarnog fakulteta magije i velikih večera, čija je

zbirka knjiga toliko masivna da ugiba Prostor i Vreme – barem devet desetina prvobitne stvarnosti koja je stvorena leži izvan multiverzuma i pošto multiverzum po definiciji uključuje apsolutno sve što je bilo šta, ovo pomalo nateže stvari.

Izvan granica svetova leže sirove stvarnosti, sve ono što je moglo da bude, sve što bi moglo da se desi, sva kukova leta, otkaçene ideje, sva bića stvorena i obrisana haotično, kao elementi u proključaloj supernovi.

Samo povremeno, tamo gde su se zidovi stvarnosti pomalo istanjili, oni mogu da procure unutra.

A onda stvarnost iscuri napolje.

Sve to podseća na one dubokookeanske gejzire vruće vode oko kojih čudna podvodna bića pronadu dovoljno toplote i hrane da bi nakratko načinila sićušnu oazu postojanja u okolini u kojoj ne bi trebalo da bude nikakvog postojanja.

Ideja Holi Vuda nevino i veselo procurila je u Disksvet.

A stvarnost je iscurila.

I otkrivena je. Jer napolju postoje Stvari čija sposobnost da nanjuše sićušne krhke sklopove stvarnosti čini da priča o ajkulama i tragovima krvi izgleda zaista dosadno.

One počese da se okupljaju.

* * *

Oluja je klizila povrh peščanih dina, ali tamo gde bi dosegla nisko brdo, oblaci kao da su se uvijali unatrag. Samo je nekoliko kapi kiše palo na sprženu zemlju, a vetrušina postade tek blagi povetarac.

Nanosio je pesak preko ostataka davno ugašene vatre.

Dalje niz liticu, blizu rupe koja je sada bila dovoljno velika, recimo za jazavca, mali kamen se izglavio i otkotrljao.